

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

- Dansk Numismatisk Forening • Føroya Myntsavnarafelag • Myntsafnarafélag Íslands •
- Norsk Numismatisk Forening • Numismatiska Föreningen i Åbo • Skånes Numismatiska Förening •
- Nationalmuseets Myntkabinett • Den kgl. Mønt- og Medaillesamling • Kungl. Myntkabinettet •
- Lunds Universitets Historiska Museum • Myntkabinettet, Universitetet i Oslo •
- Suomen Numismaattinen Yhdistys • Svenska Numismatiska Föreningen •
- Uppsala universitets myntkabinett • Numismatiska Forskningsgruppen •
- Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns •

*“Irish-Sea imitations”
av Knut den Stores Quatrefoil*

*Ny datering af Haubergs Svend Estridsen
type 66-67 og en beslægtet gudslam type*

Gårdsangere i Corona-tider

*Møntmester Paul Gulden og
Frederik II-medaljen fra 1583*

Nr. 3 • September 2020

MØNTER OG PENGESEDLER KØBES OG SÆLGES

HAFNIA COINS | FINN RASMUSSEN

GL. KONGEVEJ 172, A | DK 1850 | FREDERIKSBERG C
 +45 - 3321 7127 | WWW.HAFNIACOINS.DK | HAFNIACOINS@GMAIL.COM

ÅBEN TIRSDAG – FREDAG KL. 11.00 – 17.30

LUKKET MANDAG OG LØRDAG

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

Nordisk Numismatisk Union Medlemsblad er udgivet siden 1936 af Nordisk Numismatisk Union. Udkommer i 2020 med fire numre: januar, marts, september og oktober.

Ikke medlemmer kan tegne abonnement ved henvendelse til Dansk Numismatisk Forening: John Lind – johnlind59@gmail.com

Redaktion:

Fungerende hovedredaktør:

Jens Christian Moesgaard
jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Ansvarlig over for presseloven:

Formand for Dansk Numismatisk Forening, Preben Nielsen.

Lokalredaktioner:

Møntkabinetterne i de enkelte lande
Norge:

Håkon Roland,
hakon.roland@khm.uio.no

Island:

Sigurdur H. Palmason, shp@cb.is

Sverige:

Cecilia von Heijne
Cecilia.vonHeijne@shm.se

Finland:

Frida Ehrnsten,
frida.ehrnsten@kansallismuseo.fi

Danmark:

Line Bjerg, line.bjerg@natmus.dk

Annonceredaktion:

Preben Nielsen
Galionsvej 12, 2 th., DK-1437 København K
Tlf. (dag) + 45 20 20 78 16
formand@numismatik.dk

Eftertryk af artikler med videre kun med forfatterens tilladelse og kun med angivelse af kilden.

Afleveret fra trykkeriet i uge 35
Dystan & Rosenberg ApS.

ISSN 0025-8539

INDHOLD

Artikler

Bo Gunnarsson

"Irish-Sea imitations"

av Knut den Stores Quatrefoil 69

Helle W. Horsnæs

Ny datering af Haubergs

Svend Estridsen type 66-67 og en

beslægtet gudslam type 77

Jens Christian Moesgaard

Gårdsangere i Corona-tider 86

Ivar Leimus

Møntmester Paul Gulden og

Frederik II-medaljen fra 1583. 87

Personalia

Ph.d. om dansk og norsk

middelaldermønt 90

Ulla Westermarck 1927–2020 91

MØNTAUKTIONER

Dit jyske alternativ når du skal købe og sælge
Vi afholder 2 årlige møntauktioner, forår og efterår
Kontakt os for salg af enkeltmønter, samlinger og gl. sedler

Vore traditionelle auktioner indeholder altid mange
spændende ting, moderne møbler, smykker, kunst m.m.

Se vor hjemmeside www.ho-auk.dk for næste auktionsdato

HOLSTEBRO AUKTIONER

Stationsvej 76, 7500 Holstebro, Tlf. 97 40 11 11

www.ho-auk.dk

“Irish-Sea imitations” av Knut den Stores Quatrefoil¹

Av Bo Gunnarsson

Denna artikel presenterar en uppdaterad exemplarkatalog och nya rön kring de så kallade *Irish Sea Imitations*. Mynten, med sitt förmodade ursprung från Isle of Man, utgör ytterligare en grupp av ovanliga Quatrefoil-imitationer med koppling till Irland, Irländska sjön och dess skandinaviska anknytning.

I *NNUM* nr 2, 2020, presenterade författaren en analys av en annan grupp Quatrefoil-imitationer med irländskt ursprung. Analysen medförde att ett antal mynt som B. Malmer (Malmer, 1997) attribuerat som skandinaviska imitationer klassades om till att vara Hiberno-skandinaviska.² Resultatet innebar en uppdatering av materialet som ursprungligen presenterats av M. Blackburn i en artikel i *British Numismatic Journal* 1996 (Blackburn, 1996). Artikeln publicerades på nytt tillsammans med ett supplement i *Viking Coinage and Currency in the British Isles* 2011 (Blackburn, 2011a; 2011b).

Blackburn behandlade i artiklarna även gruppen av Irish Sea Imitations (IS) vilken nu uppdateras med totalt sex nya exemplar tillsammans med fyra nya stampar. Var denna lilla grupp av mynt har präglats är inte fullt bevisat och ett par olika alternativ har diskuterats. Initialt framförde Blackburn Wirral på engelska fastlandet som ett troligt alternativ. Det som låg till grund för denna hypotes var ett fynd som gjordes 1981 vid Pant-yr-eglyws där ett exemplar av mynttypen ingick (Boon, 1986, s. 11). Det hävdas att norra Wirral har varit en politiskt oberoende vikinga-enklav med Meols som hamn och handelsplats, där vikingarna utbytte varor med andra handelsmän. Ortnamn med skandinavisk anknytning vittnar fortfarande om vikingarnas bosättningar på halvön och här finns även fynd av vapen från en vikingagrav. Ortnamnet Meols härstammar från fornnordiskans *melr* som betyder sanddyn.³ Redan långt innan vikingarna etablerade sig här var Meols en hamn där varor från Medelhavet bytte ägare med bland annat irländare (Blackburn, 1996, s. 14; Gunnarsson, 2011).

År 2003 gjordes ett stort och mycket viktigt fynd av mynt och bitsilver i Glenfaba på Isle of Man av metalldetektoristen Andy Whewell. Fyndet innehöll 464 fantastiskt välbevarade mynt, där merparten är präglade i Dublin för Sihtric (figur 1). Bland dessa finns 30 ovanliga mynt av en typ som benämns Hiberno-Manx⁴ och som efterliknar de irländska. De tillhör en tidigare identifierad grupp av Long Cross-pennies som slagits på Isle of Man, inledningsvis med stampar från Dublin. En lokal stampskärare har kopierat ett irländskt mynt och bland annat tagit med en linje framför kungens porträtt som uppkommit genom en stampskada. Skadan har kopierats till att bli en distinkt linje hos de lokala stamparna.

1 Artikeln är den andra av tre planerade som berör Quatrefoil-imitationer med koppling till Irland och Irländska sjön och dess skandinaviska anknytning.

2 *Hiberno* har sitt ursprung i latinets *Hibernia* som betyder Irland.

3 Wikipedia (eng), Meols, ... from the Norse word "melr", meaning sand-dunes.

4 *Manx* är adjektivet som beskriver personer eller objekt relaterade till Isle of Man.

Fig. 1. Några av välbevarade mynten från Glenfaba-fyndet, fotograferade på Manx museum, Douglas.

Man har bedömt att Long Cross-präglingen startade cirka 1025 och fortsatte till cirka 1065 eller något senare (Wilson, 2008, s. 115; Blackburn, 2009, s. 61). I fyndet fanns även 11 mynt av typen Irish Sea Imitations. I sin ursprungliga katalogisering hade Blackburn tagit upp 44 exemplar så tillskottet från Glenfaba var högst betydande (Bornholdt Collins, 2003; Bornholdt Collins, Fox, & Graham-Campell, 2014, s. 494-499, 510).

Av de tidigare registrerade 44 exemplaren har 13 fyndproveniens men endast ett av fynden, om än osäkert, har fler än ett mynt av typen. I fyndet från Kingsholm, Gloucester, England som gjordes så tidigt som ca 1780, har möjligtvis två mynt av typen ingått men dokumentationen är osäker. Övriga fyndexemplar kommer från: Sverige 5, Danmark 2, Norge 1, Finland 1, Polen 1 och Wales 1. Ytterligare ett exemplar från ett norskt fynd, se nedan, har registrerats senare (Blackburn, 2011b, s. 389, IS23b). Grundat på fyndet från Glenfaba har Blackburn och Bornholdt Collins även fört gruppen av Irish Sea Imitations till Isle of Man (även om Wirral kvarstår som ett tänkbart alternativ). Det innebär också en bedömning att det har funnits en tidigare myntprägling på ön än vad som tidigare antagits. De hävdar att imitationerna av Knuts Quatrefoil troligtvis slagits någon gång mellan 1018–1020 (Blackburn, 2011b, s. 385-389).

En analys motsvarande den över de Hiberno-skandinaviska imitationerna som presenterades i *NNUM* nr. 2, 2020, gjordes av författaren för gruppen Irish Sea Imitations redan 2011 (Gunnarsson, 2011). Även här konstaterades att Blackburn och Malmer katalogiserat mynten parallellt. Sex av dem som Blackburn kategoriserat som Irish Sea Imitations återfanns som skandinaviska imitationer hos Malmer. Två stampnummer hos Malmer visade sig dessutom vara samma stamp (9.1921 och 9.1953) vilket i sin tur medförde att ytterligare en IS kunde identifieras. Dessutom pågick arbetet med *Norwegian Collections* i serien *Sylloge of Coins of the British Isles* (SCBI) där E. Screen identifierade ett exemplar i ett fynd från Årstad (Screen, 2015, Pl. 208 nr. 3948). Med dessa, samt mynten från Glenfaba och ytterligare ett exemplar som författaren identifierat, tillkom 14 nya

Fig. 2. Karta över Irländska sjön och de orter som nämns i artikeln (Gunnarsson 2011)

exemplar. Med den nya informationen kunde Blackburn uppdatera sitt material och publicera det i ett supplement till sin tidigare artikel (Blackburn, 2011b). Tyvärr avled Blackburn efter en lång tids sjukdom i cancer innan boken kom ut från förlaget.

Nyttillkomna exemplar av Irish Sea Imitations

Sex nyttillkomna, ej tidigare registrerade exemplar presenteras i nedanstående katalog. Tre av dessa är nya stampkombinationer där fyra nyastampar ingår. Mynten och stamparna har fått preliminära beteckningar som följer Blackburns katalog. De fyra nya stamparnas inskrifter visas i fetstil och för fransidesstamparna även tecknade vid respektive bild nedan. Det som är intressant att notera är fransidesinskriften på IS 28: +FIV EHR INIO RIOI. Det man kan utläsa är ett myntmästarnamn i form av FIVERIN. Det pekar i så fall på att förebilden är den vanligt förekommande irländske myntmästaren Færemin (normaliserat: Farmann) och i sin tur en möjlig koppling till Dublin. Det finns åtskilliga stavningar av namnet, däribland FIERMIN⁵ och FIEREN⁶ som är snarlika med stavningen på det aktuella myntet.

Exemplarkatalog (fig. 4):

- IS12 Kj +ANVT RE+ CNGLORVNI +L EOF SOL NEI
f. Warszawskie Centrum Numizmatyczne, Warszawa
auktion 73, lot 53 (May 2019).
0,98 g/18 mm/-
- IS17 Oo +CNVT RL+ ANGL'ORV +ZP ART NCIO NLE
c. Gotland, Alva, Gandarve hoard. Jonsson (2017) note 27,
no. 2165
0,88 g/18,1 mm/180°
- IS22 Tt +CNVT E+ ANGLORV +HE RIFN CNTO HENL
b. B. Gunnarsson collection (Sweden), ex Felzmann auktion
148, lot 1418 (Feb 2014).
0,86 g/18,5 mm/195°
- IS26 Xq +CNVT RE+ ANGLORV +NE OFN ION REN
a. Private collection (Sweden).
0,82 g/ 18,7 mm/120°. Har möjligtvis varit hängt.
- IS27 Jv +CNVT RE+ ANGLOR +LE ODP INEO NLE
a. J. Rainey collection (UK), ex Westfälische Auktionsgesellschaft für Münzen und Medaillen; Arnsberg (2007).
0,84 g/17,5 mm/290°
- IS28 Yx +CNVT BE+ ANGLOR +FIV HER INIO RIOI
a. J. Rainey collection (UK).
0,84 g/18,3 mm/315°

Felvänt N har markerats med N

Viktanalys

På motsvarande sätt som presenterades i föregående artikel har även här gjorts en viktanalys. IS-gruppen, bestående av 56 hela mynt med viktuppgifter, har en medelvikt på 0,89 g med en spridning från 0,69 g till 1,07 g. *Diagram 1* visar en väl sammanhållen grupp. Det lättaste myntet kom-

Fig. 3. Den karaktäristiska porträttstilen på Irish Sea-imitationerna (Gunnarsson 2011).

⁵ Hildebrand (1881), Sithric 63.

⁶ Künker auktion 228 (Mars 2013), nr 2865.

Fig. 4. De nytillkomna mynten tillsammans med tecknade inskrifter för de två nya fransidesstamparna

mer från Sund, Skön, Medelpad och utmärker sig genom att vara lättare än de som anges som skadade och inte ingår i viktanalysen i Blackburns sammanställning. Möjligtvis är även det här exemplaret skadat med det framgår inte i sammanställningen. Det som är anmärkningsvärt är att samtliga fem exemplar som väger över 1 g kommer från Glenfaba-fyndet (1,07 g, 1,07 g, 1,07 g, 1,04 g, 1,02 g) (Blackburn, 2011b, s. 388-389). Någon rimlig förklaring till detta finns inte.

Jämför man de olika grupperingarna av Quatrefoil-imitationer ger det en bild enligt diagram 2. Grupperna som jämförs är Irish Sea Imitations (IS), Hiberno-Scandinavian (HS), Quatrefoil inkopplade i danska kedjor (D), motsvarande i svenska kedjor (S) samt de som ingår kedjor med osäker myntort (U). Man ser tydligt skillnaden på IS och HS- grupperna. Båda är väl sammanhållna med en relativt liten spridning där IS har en medelvikt som är ca 15% lägre än HS. De skandinaviska grupperna har betydligt större spridning och högre medelvikt. Förutom grupperna ovan har dessutom den lilla grupp av Hiberno-skandinaviska mynt som Blackburn definierat som slagna med stampar tillverkade i Chester separatredovisats. Gruppen innehåller endast tre mynt med den gemensamma, unika åtsidesstampen som anger SIETRIC REX IRVM, det vill säga med titeln kung av irländarna/ Irland. De tre mynten ligger viktmässigt under de övriga Hiberno-skandinaviska präglingarna men i paritet med Irish Sea-imitationerna.

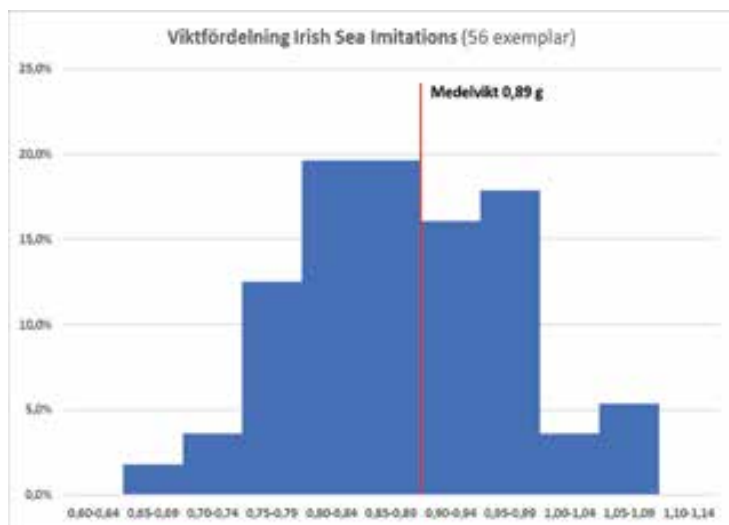

Diagram 1. Viktfördelning inom IS- gruppen i intervall om 0,05 g.

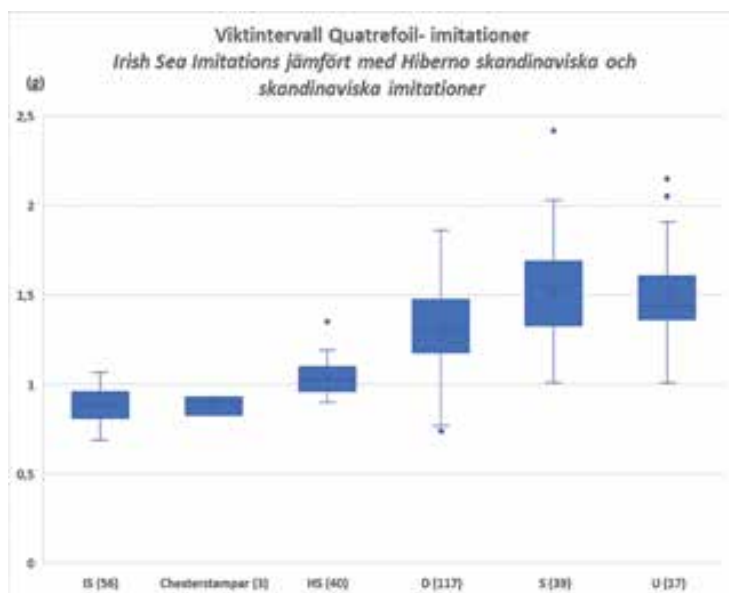

Diagram 2. Jämförelse av vikt av olika grupperingar av Quatrefoil- imitationer. Inom parantes anges antal exemplar per grupp.

Stampkedjor och länkar

Genom de nytillkomna mynten skapas två länkar, länk C och E. Totalt omfattar nu materialet en stampkedja, fem 3-länkar och en 4-länk enligt figur 5. Som redan nämnts antas mynten ha präglats någon gång mellan 1018–1020. Den homogena porträttstilen indikerar med stor sannolikhet att stamparna är tillverkade av en och samma stampskärare. Komplexa stampkedjor tyder på en omfattande myntning med parallella arbetsplatser till skillnad från det man ser här med länkar och en enda, enkel stampkedja (Gunnarsson, 2019, s. 127). Tillsammans den väl sammanhållna viktdistributionen, pekar det på en välordnad myntning som pågått under en relativt kort period vilket styrker ovanstående antagande. Vem som varit i besittning över denna kontrollerade och kortvariga myntning får framtida forskning utvisa.

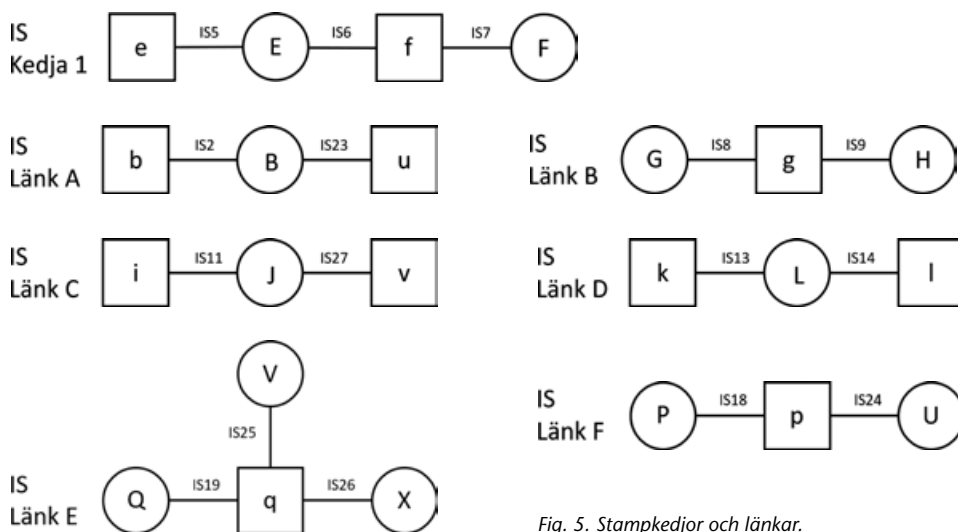

Fig. 5. Stampkedjor och länkar.

Foto och grafik

IS12 f: publicerat med vänligt tillstånd av Kondrat Marek, Warszawskie Centrum Numizmatyczne. IS17 c: foto Kenneth Jonsson. IS26, 27 och 28 publicerade med vänligt tillstånd av ägarna. IS26 a: foto ägaren. Övriga bilder och grafik: författaren

Litteraturförteckning

- Blackburn, M. (1996). Hiberno-Norse and Irish Sea imitations of Cnut's Quatrefoil issue. *British Numismatic Journal* 66 (1996), s. 1-20. London: British Numismatic Society.
- Blackburn, M. (2009). Presidential Address 2008. Currency under the Vikings. Part 5: The Scandinavian Achievement and Legacy. *British Numismatic Journal* 79, s. 43-71.
- Blackburn, M. (2011a). *Viking Coinage and Currency in the British Isles*. London.
- Blackburn, M. (2011b). Supplement to the articles 2011: XV. Hiberno-Norse and Irish Sea imitations of Cnut's Quatrefoil issue. i *Viking Coinage and Currency in the British Isles* s. 384-390. London.
- Boon, G. (1986). *Welsh hoard 1979-1981*. Cardiff.
- Bornholdt Collins, Fox, & Graham-Campbell. (2014). The 2003 Glenfaba Hoard (c. 1030), Isle of Man. i M. A. Rory Naismith (Red.), *Early Medieval Monetary History. Studies in Memory of Mark Blackburn*, s. 471-514.
- Bornholdt Collins, K. (2003). *Viking-Age coinage from the Isle of Man: a study in coin circulation, production and concepts of wealth*. Unpublished PhD dissertation, University of Cambridge.
- Gunnarsson, B. (2011). Oansenlig men rar- En ovanlig grupp imitationer av Knut den Stores Quatrefoil. *Svensk Numismatisk Tidskrift*, nr 6, 2011, s. 125-129.
- Gunnarsson, B. (2019). York, Lund och myntmästaren Asketill- en ny hypotes om den äldsta delen av kedja 105. i C. Ekström, B. Gunnarsson, & K. Holmberg (Red.), *Samlad Glädje 2019*, s. 117-131. Uppsala.
- Hildebrand, B. E. (1881). *Anglosachsiska mynt i Svenska Kongliga Myntkabinettet funna i Sveriges jord*. Stockholm.
- Jonsson, K (2017). The turn of the tide - the 2009 Gandarve hoard, i M. Bogucki, W. Garbaczewski, G. Snieszko (Red.) *Nummi et Humanitas. Studia ofiarowane Profesorowi Stanislawowi Suchodolskiemu w 80 rocznice urodzin*, Warszawa, s. 451-486.
- Malmer, B. (1997). *The Anglo-Scandinavian Coinage c.995-1020*. Stockholm (Comm. NS 9).
- Screen, E. (2015). *Norwegian Collections, Part II, Anglo-Saxon and later British Coins 1016-1279* (Vol. SCBI 66). Oxford.
- Wilson, D. M. (2008). *The Vikings in the Isle of Man*. Aarhus.

Uppdaterad exemplarkatalog över Irish Sea Imitations

Beteckning	Åtsidesstamp	Frånsidesstamp	Malmer nr:	Kedja/Länk/ Singel	Antal kända ex.
IS1	A +CNVT RE+ HNGLORVN	a +AL CNV ONI LEG		S	1
IS2	B +CNVT RE+ AINGILORI (=IS23)	b +CE LNO DON NEL		L IS A	1
IS3	C +LNV T RE+ ANGLOR	c +CE LNO DON LEG		S	1
IS4	D +CNVT RE+ ANGLORV	d +CR OFL ON LEI		S	4
IS5	E +INVT RME+ AIGLORV (=IS5)	e +CN OFL NEH RIC	9.981.1936	K IS 1	6
IS6	E =IS5	f +GO DPI NEO NLEI (=IS7)	9.981.1911	K IS 1	1
IS7	F +CNVT RE+ AIGLORV	f =IS6		K IS 1	4
IS8	G +CNVT RE+ ANGLOR	g +GO DPI NEO NLEI (=IS9)		L IS B	1
IS9	H +CNVT E+ ANGLORVN	g =IS8		L IS B	1
IS10	I +CNVT RE+ ANGLORV	h +GV NLE FON LEG		S	2
IS11	J +CNVT RE+ ANGLOR (=IS27)	i +LE OFZ ION LEI		L IS C	1
IS12	K +ANVT RE+ CNGLORVNI	j +L EOF SOL NEI		S	6
IS13	L +CNVT RE+ ANIILOR (=IS13)	k +LE OPI DIL ECP	9.721.1916	L IS D	1
IS14	L =IS13	l +LE OPN NCO ECN		L IS D	1
IS15	M +CNVT RE+ ANGLORVM	m +LE ONE NEOII LEG		S	6
IS16	N +CNVT RL+ ANGLONE	n +SN EL ON LEC		S	1
IS17	O +CNVT RE+ ANGNLOR	o +ZP ART NCIO NLE		S	3
IS18	P +NVT RNE+ ANGL'ORV	p +DN REII IHIO CNT (=IS24)		L IS F	1
IS19	Q +LVNT RE+ ANGL'OR	q +NE OFN ION REN (=IS25, IS26)	9.982.1953(1921)	L IS E	3
IS20	R +CNVT RE+ ANGLOR	r +NI EICI ON ELV	9.720.1923	S	6
(IS21) ⁷	(S)	(s)		-	
IS22	T +CNVT E+ ANGLORV	t +HE RIFN CNTO HENL	9.731.1912	S	2
IS23	B =IS2	u +ED CLM ERN OLIN		L IS A	2
IS24	U +CNVT ::H+ ANIGORVM	p =IS18		L IS F	4
IS25 ⁸	V +CNVT RE+ AIGLORV	q =IS19, IS26	9.718.1921(1953)	L IS E	1
Nyttillkomna stampar/stampkombinationer preliminära beteckningar					
IS26	X +CNVT RE+ ANGLORV	q =IS19, IS25		L IS E	1
IS27	J =IS11	v +LE ODP INEO NLE		L IS C	1
IS28	Y +CNVT BE+ ANGLOR	x +FIV EHR INIO RIOI		S	1

Felvänt N har markerats N.

För detaljinformation om respektive tidigare registrerade exemplar, se Blackburn 2011a, s. 365-368 och 2011b, s. 389-399.

7 Omklassad till Hiberno-skandinavisk (K. Bornholdt Collins, [personlig kommunikation 2010–2011]; Blackburn, 2011b; Gunnarsson, 2011).

8 Blackburn (2011b, s. 390) har felaktigt angivit att IS25 har samma frånsida som IS20 och därmed stampkombinationen Vr. Korrekt stampkombination är Vq. Se även Gunnarsson 2011, s. 127.

ANSÖKNINGAR TILL Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik

ANSLAG LÄMNAS FÖR VETENSKAPLIGA
ARBETEN INOM FRÄMST SVENSK NUMISMATIK:
FORSKNING, RESOR & PUBLIKATIONER

STIFTELSENS UPPGIFT ÄR:

- Köpa in föremål som saknas i KMK:s samlingar
- Ge bidrag till publikationer som kan tjäna svensk numismatisk forskning
- Stödja forskare i svensk numismatik

Stiftelsen sammanträder två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten. Ansökan ska vara stiftelsen tillhanda senast 15 februari, alternativt senast 15 september. Skicka ansökan till:

Sven Svenssons Stiftelse för numismatik
Handelsbanken Stiftelsetjänst
106 70 Stockholm

WWW.SVENSVENSSONSSSTIFTELSE.SE

APPLICATIONS FOR Sven Svensson's Foundation for Numismatics

APPLICATIONS FOR GRANTS ARE PROVIDED FOR SCIENTIFIC
STUDIES, MAINLY WITHIN SWEDISH NUMISMATICS:
RESEARCH, TRAVELS & PUBLICATIONS

THE FOUNDATION'S ASSIGNMENTS ARE:

- Purchases of items missing in the collection of The Royal Coin Cabinet
- Contributions to publications that could benefit Swedish numismatical research
- Support for researchers in the field of Swedish numismatics

The Foundation Board meets twice a year, in March and October.
Applications must be submitted before 15 February or 15 September.
Address: Sven Svensson Stiftelse, c/o Handelsbanken Stiftelsetjänst,
SE-106 70 Stockholm, Sweden

WWW.SVENSVENSSONSSSTIFTELSE.SE

Ny datering af Haubergs Svend Estridsen type 66-67 og en beslægtet gudslam type

Af Helle W. Horsnæs

Errestedskatten

De mange detektorafsøgninger i Danmark bringer løbende nye vikingetidige skattefund for dagen. De første otte mønter af det, som i dag er kendt som Errested-skatten, blev fundet i efteråret 2014 inden for et område på kun cirka 10x15 meter. Museum Sønderjylland/Arkæologi Haderslev besluttede derfor at foretage en udgravning på stedet. Udgravningen afdækkede en flade på 720 m², og den resulterede ikke blot i fundet af yderligere 185 mønter, men selve deponeringen blev lokaliseret. Den nedre del af et lerkar indeholdende resten af fundet stod intakt og blev optaget i præparat med henblik på udgravning i laboratorium.¹

Fundet vakte stor opmærksomhed. Især var det fokus på to meget smukke guldperler, som lå øverst i den bevarede del af krukken, og det blev besluttet at udstille præparatet og en del af de løsfundne mønter på Nationalmuseets danefæudstilling i Jelling i 2018. Efter udstillingens afslutning er præparatet blevet udgravet af Mette Klüver Rongsted fra Nationalmuseets Bevaringsafdeling, og danefæbearbejdningen af fundet blev foretaget, inden det nu restaurerede lerkar igen blev udstillet på danefæudstillingen 2020 sammen med et udvalg af de danske mønter fra skatten (Fig. 1).

Efter udgravningen af præparatet består skatten i skrivende stund af i alt 416 mønter. Hvert fragment tælles som én mønt, med mindre der er tale om fragmenter, som utvivlsomt hører sammen. Fire af 'mønterne' er blanketter, der tilsyneladende aldrig har været udpræget, og der er også eksempler på mønter, der synes kun at være blevet præget på den ene side. Dertil kommer et mindre antal sølvgenstande i form af brudsølv, samt de allerede berømte guldperler.

Mønterne fordeler sig med de otte første detektorfundne mønter, detektorfund gjort i forbindelse med udgravningen, mønter taget op i og sammen med præparatet, samt endelig et mindre antal mønter fundet ved efterdetektering på skattefundsområdet i årene efter udgravningen. Alle fund er indmålt med GPS. Det er sandsynligt, at størstedelen af skattefundet er optaget, men på grund af spredningen af fundene vil det ikke kunne udelukkes, at enkelte elementer kan dukke op ved fortsat afsøgning af området.

En mere detaljeret publikation af Errested-skattens mønter er under udarbejdelse, men allerede nu står det klart, at skattefundet består af en for perioden karakteristisk blanding af kontinentale, insulære og danske mønter. Fundet som helhed har en tæt kronologisk struktur, og hovedparten af de

Fig. 1. De bevarede dele af krukken efter restaurering. Foto Nationalmuseet

1 Hartvig 2017a-b.

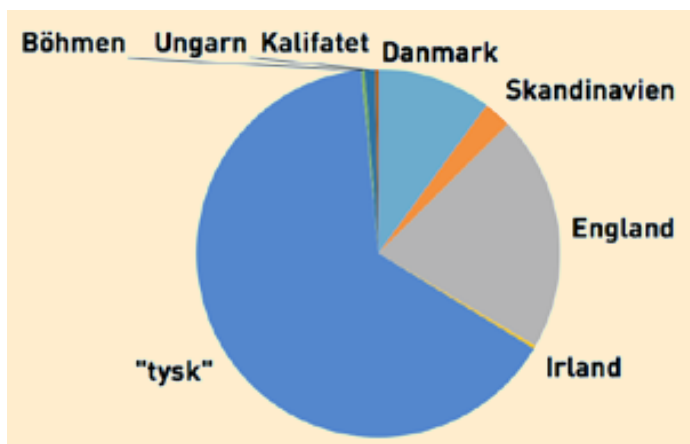

Fig. 2. Ersted-skattens mønter, fordelt på produktionsområder.

veldaterede mønter kan dateres i 1020'erne og 1030'erne (fig. 2). Ingen danske mønter kan med sikkerhed placeres efter Hardeknuds regeringstid, men de danske mønttyper kan række ind i 1040'erne. De yngste engelske mønter er præget under Harold 1 (1038-1040), og den yngste hidtil identificerede kontinentale mønt er af typen Dbg 1288, som dateres 1040-1045.²

Hauberg Svend Estridsen, type 66-67

Der er kun en enkelt mønt, hvis traditionelle datering falder lidt senere. Det er et relativt velbevaret eksemplar af typen Hauberg³ Svend Estridsen 66 (Fig. 3A). Møntens forside viser et portræt *en face* af en stående(?) mand med høj trekantet hovedbeklædning og muligvis pendilier. Personen har sin venstre hånd lagt på kroppen under bry-

Fig. 3. Hbg Svend Estridsen 66.

A. Ersted-skatten. Foto Nationalmuseet/Rasmus H. Nielsen.

B-C. Änkköla-skatten. Fotos venligst stillet til rådighed af M. Kiudsoo og I. Leimus.

D. Nordrum-skatten. Foto venligst stillet til rådighed af S.H. Gullbekk.

E. Bruun 1952. Gengivet efter illustration i kataloget over L. E. Bruuns Mønt- og Medaillesamling.

F. Store Frigård-skatten. Foto Nationalmuseet/Rasmus H. Nielsen

G. Lindholm Høje. Foto Nationalmuseet/Rasmus H. Nielsen

Fig 4

Fig 5A

Fig 5B

Fig 6

Fig 7

Fig 8

Fig 9

stet. Den højre arm synes at være oprakt og holder en korsstav. På hver side af personen er stiliserede skrifttegn CIIC(?)I + +II.I (eller sidste tegn = C). Bagsiden er en long cross efterligning med indadvendt bue i 2. og 4. vinkel alternerende med en gruppe på tre punkter i 1. og 3. vinkel. Mellem buen og midten af mønten ses i 4. vinkel endnu et tegn, måske et spejlvendt C. Langs randen en stiliseret omskrift i fire grupper adskilt af korset II+ :CII :CII II+.⁴ I'erne i indskrifterne er på begge sider af mønten nærmest timeglasformede. Bagsidemotivet knytter typen til Viborg.

Hauberg (p. 224) nævnte tre eksemplarer af Svend Estridsen 66: K.M. [= Den kgl. Mønt- og Medaillesamling (herefter forkortet KMMS) inv. KP 786.4] (Fig. 4); Chr. S [=Christiania Samling, Oslo, UMK 122 fra Nordrum-skatten] (Fig. 3D), Pr. S [=privat samling, nu sandsynligvis eksemplaret i Bruun 1952, der er identisk med typeeksemplaret på Haubergs tavle. Uden fundproveniens] (Fig. 3E), og han angav, det der var to varianter. Variantbeskrivelsen "Med lav HovedbeklædningI Reversens ene Korsvinkel en Ring, i den anden en Kugle" refererer til KMMS inv. KP 786.4; en af 66 mønter købt samlet til KMMS fra mønthandelen Adolph Hess i Frankfurt i 1891/92. Der er ingen fundproveniens (Fig. 4). Oplysningen om at "paa den ene Var. holdes Korsstaven i venstre Haand" er imidlertid i fejl. Ingen af de tre eksemplarer har korsstav i venstre hånd.

Haubergs type Svend Estridsen 67 er nært beslægtet med Svend Estridsen 66. Den væsentligste forskel mellem dem er, at bagsiden på Svend Estridsen 67 efterligner en short cross type, hvor omskriften er skilt fra midtfeltet ved en ring. Hbg Svend Estridsen 67 kendtes af Hauberg i to eksemplarer, i St.M. [=Kungliga Myntkabinettet, Stockholm (fig. 5B)] og Chr. S. [=Christiania Samling, Oslo, UMK 122 fra Nordrum-skatten, fig. 5A].

Fig. 4. Hbg Svend Estridsen 66var. Foto Nationalmuseet/Rikke Sekkelund

Fig. 5. Hbg Svend Estridsen 67. A. Nordrum-skatten. Stenersens tegning.

B. Kungliga Myntkabinettet. Haubergs typetegning.

Fig. 6. Hbg mgl, fra St. Frigård. KMMS inv. FP 1701.1198, vægt 0,72. Foto Nationalmuseet/Rikke Sekkelund

Fig. 7. Hbg mgl, fra Slesvig. Foto venligst stillet til rådighed af Volker Hilberg.

Fig. 8. Hbg mgl, ex Proschowsky, KMMS inv. BP 1655.1, vægt 0,58. Foto Nationalmuseet/Rikke Sekkelund

Fig. 9. Hbg Svend Estridsen 10 fra Lundhøjgård, KMMS inv. FP 10672.8, vægt 0,674. Foto Nationalmuseet/Victor Bizoev

2 Kilger 2000, type Ne I c.

3 Alle henvisninger til Hauberg/Hbg er til Hauberg 1900.

4 Hele omskriften er ikke bevaret, men kan rekonstrueres ved hjælp af de stempelidentiske mønter.

Den dengang eneste kendte fundproveniens for begge de to typer var altså Nordrum-skatten fundet ved Larvik, Vestfold i 1894.⁵ Skatten indeholdt 207 gram brudsølv, 23 mønter tilskrevet Harald Hårderåde (regering 1046/1047-1066), syv danske mønter og fem eller seks kontinentale mønter. Stenersen foreslog, at de to mønter, som Hauberg senere skulle betegne som type Svend Estridsen 66 og 67, var danske, og han daterede dem i perioden 1042-1047 med henvisning til andre mønter daterede i denne periode med en stående konge "i byzantinsk Dragt". Stenersen angav "vegt af begge: Gr. 1,25.", hvorved han må have ment de to mønters vægt tilsammen.⁶ Fundet er terminus post quem-dateret cirka 1065, baseret på tilstedeværelsen af et eksemplar af Hbg Svend Estridsen 31.

Fem år senere udgav Hauberg sit typestudie over periodens danske mønter, hvori han daterede de to mønter i Svend Estridsens tid. Hans argumenter herfor er ikke detaljerede, og han har på dette tidspunkt kun haft stilistisk analyse og Nordrum-skatten som udgangspunkt for sin datering. Generelt placerede Hauberg de fleste motiver med en stående person ("Konge eller Helgen") *en face* med lang korsstav i begyndelsen af Svend Estridsens udmøntning,⁷ men der er undtagelser fra dette princip, for eksempel Magnus 37 og variant heraf,⁸ Magnus 38, samt Hbg 'stridsperioden' type 7. Hauberg tvivlede ikke om, at forbillederne til disse *en face*-fremstillinger skulle findes blandt byzantinske mønter. Bagsidemotivet blev ikke diskuteret i detaljer.⁹

Type 66 kendes i dag fra yderligere to danske fund: en halveret mønt fra skattefundet på Store Frigård, Bornholm¹⁰ (Fig. 3F) og et meget dårligt bevaret enkeltfund fra Lindholm Høje, Ålborg (Fig. 3G), én af i alt 14 danske og udenlandske mønter fundet spredt i kulturlaget ved udgravningen af Lindholm Høje Syd.¹¹ Desværre giver ingen af disse fund gode dateringsmuligheder.

Næsten samtidig med fundet af Errested-skatten udgravedes Änkküla-skatten i Estland, og heri er der fundet yderligere to eksemplarer af Hbg Svend Estridsen 66 (Fig. 3B & 3C).¹² Begge eksemplarer vejer 0,64 gram, og de er præget af samme stempelsæt som mønten fra Errested. Änkküla-skatten afviger på mange punkter fra Errested-skatten. Hovedparten af mønterne er kontinentale, der er kun to engelske mønter, syv danske og én norsk. De kontinentale mønter dækker næsten et helt århundrede, men en meget stor del er præget efter midten af 1000-tallet. Skattens slutmønt er en obol(?) fra Mainz præget under ærkebiskop Ruthard (1089-1109).

Fundkonteksten i Änkküla er imidlertid meget interessant for studiet af de vstdanske mønttyper, da denne skat sammenbinder to andre sjældne vstdanske typer, som ikke optræder i Haubergs typekatalog. Tre af mønterne fra Änkküla er ganske vist alle blandt periodens mest almindeligt fundne danske typer,¹³ men Bengtsson (2020) har vist, at Änkküla 301 er af den type, som Moesgaard & Hilberg (2019) har tilskrevet en udmøntning i Hedeby 1015-1040.

Endelig er Änkküla nr. 307 af samme type som en mønt fundet i Store Frigård-skatten og af Galster placeret blandt Svend Estridsens Viborg-mønter (Fig. 6).¹⁴ Denne type har på forsiden et gudslam til venstre med en kun delvist læselig omskrift. De to eksemplarer fra Änkküla og Store Frigård er dog ikke stempelidentiske. På bagsiden en short cross-fremstilling med kors i hver vinkel (Änkküla) eller et kors med kors i vinklerne (Store Frigård). Fra Slesvig stammer en mønt med samme bagsidemotiv, men med gudslammet til højre (0,65 gram) (Fig. 7). Mønten stammer fra et udateret fyldlag, men da der er umådeligt få fund fra tiden før 1060 i Slesvig, kunne det pege på en datering i tiden herefter.¹⁵ En lignende mønt, som heller ikke optræder i Haubergs typologi findes i KMMS, hvor den er indgået som bytte med P. Proschowsky

i 1927 (Fig. 8).¹⁶ Mønten har ligeledes et gudslam til venstre på forsiden og en short cross inspireret bagside, men her med buer alternerende med kors/X og E(?) i korsvinklerne. Gudslammet er som motiv overtaget fra tidligere engelske mønter, og det optræder i ganske få eksemplarer på en række mønttyper over en lang periode.¹⁷ Det er altså vanskeligt at datere uden en nøjere gennemgang af alle eksemplarer. Til gengæld peger den relativt lave vægt på de fire her nævnte eksemplarer på, at de kan stamme fra et jysk møntsted, og bagsidemotivet med bitegn i korsvinklerne synes at understøtte Galsters tilskrivning af mønten fra Store Frigård-skatten til Viborg. Bagsidemotivet er endvidere tæt knyttet til den anden type med stående figur *en face*, Hauberg Svend Estridsen 67.

En mønt publiceret som en variant af Hbg Svend Estridsen 67 skulle angiveligt stamme fra en ældre samling i Skåne, "hvor mønten også antages at være fundet".¹⁸ Fornitz beskrev mønten som spejlvendt i forhold til Haubergs typeeksemplar, og i modsætning til dette bærer personen på forsiden en bispestav. På bagsiden adskiller den sig ved i de fire korsvinkler at have modstillede ringe og kors, hvor typeeksemplaret af Hbg Svend Estridsen 67 har buer og tre punkter, svarende til Hbg Svend Estridsen 66. Fornitz anfører, at den ene ring som følge af slitage kan fremstå som en kugle, men på det af ham publicerede foto, ser det ud som om begge 'ringene' måske kunne være kugler – eller at der er tale om en kugle (et punkt) og en ring modstillet, og dermed en tæt parallel til fremstillingen på KP 786.4. Kun adgang til mønten, eller i det mindste bedre fotos af den, vil kunne afgøre det.

Siden da er endnu et eksemplar af Hbg Svend Estridsen 67 blevet publiceret. Denne gang drejer det sig heldigvis om en mønt med fundproveniens, det er nemlig et enkeltfund fra udgravninger i Hedeby i 1967 (diam. 15,8mm).¹⁹ Dette eksemplar har modstillede punkter og kors på bagsiden.

Motiverne

Stående figurer *en face* er traditionelt blevet beskrevet som 'byzantinske', og denne byzantinske indflydelse på specielt udmøntningerne fra Lund har traditionelt været anset for at være meget stor, til trods for at de mønter, som angiveligt skulle være forbillederne for motiverne, aldrig er fundet i Sydskandinavien. Her optræder i fundene kun sølvmonter (miliaresia) præget i slutningen af 900-årene, hvis motiver afviger væsentligt fra de fleste af typerne fra anden halvdel af 1000-tallet.²⁰

5 Stenersen 1895; Gullbekk & Sættem 2019, fund 142 med udførlig litteraturliste.

6 Stenersen 1895, 9.

7 Hauberg 1900, 127.

8 Becker i Jensen (red.) 1995, 74 artikel 27.

9 Hauberg 1900, 131.

10 KMMS inv. FP 1701.73, Galster 1980, fund 48.48, tpq 1106

11 KMMS inv. FP 2360.11. Om fundstedet generelt se *Lindholm Høje: gravplads og landsby*, Aalborg Historiske Museum 1994, p. 46.

12 Leimus & Kiudsoo 2015, nr. 305-306.

13 Leimus & Kiudsoo 2015, nr. 302-304, typerne Hbg Hardeknud 42, Ørbæk og Svend Estridsen 56var og 65, begge Viborg.

14 Galster 1980, fund 48 nr. 48A; Hbg mgl.

15 Inv.nr. KS D 598.1767. Tak til Jens Chr. Moesgaard, som i redaktionsfasen gjorde mig opmærksom på denne upublicerede mønt.

16 KMMS inv. BP 1655.1.

17 Hauberg-typerne Knud 2 6, Hardeknud 4-6, Magnus 15 (Lund); Svend Estridsen 17, Erik Ejegod 3 alle tilskrevet Lund, samt Svend Estridsen 60-61 tilskrevet Viborg.

18 Fornitz 1994, 168-169. Se også foto på https://www.danskmønt.dk/tidl/usider/se_vib.htm

19 Wiechmann 2007, kat.nr. 133 = Merkel 2016, nr. 143.

20 Horsnæs 2015.

Inden for Haubergs danske typologi er den tætteste parallel til forside-motivet Hbg Svend Estridsen 10 tilskrevet Lund, hvor den stående person også holder den venstre hånd under brystet. I fund er denne type kendt i otte eksemplarer fra seks skattefund: Lyngby, Selsø, Bonderup, Fjälkinge, Vossberg nævnt af Hauberg, samt de senere fund Kirke Værløse og Lund-højgård (Fig. 9) og et enkeltfund (Bonderup Marker). Hovedvægten ligger på Sjælland, med fem mønter fra fire fund, men der er også et eksemplar hver af de tre skatte fra Nordtyskland, Nørrejylland og Skåne. Denne types bagsidemotiv er en short cross efterligning med bitegn i vinklerne, ikke ulig Hbg Svend Estridsen 67.

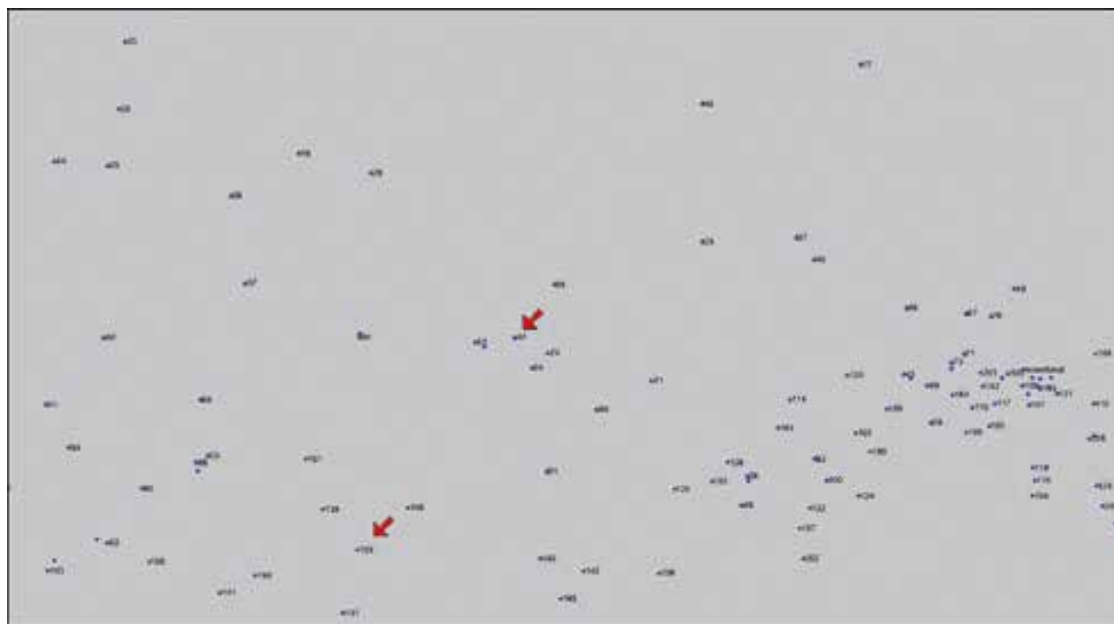
Hbg Svend Estridsen 66-67 afviger alligevel en del fra Svend Estridsen 10: Først og fremmest er forsidemotivet mere skematisk tegnet. På alle eksemplarer af typerne Hbg Svend Estridsen 66-67 er brystet fremhævet ved tre punkter, som sandsynligvis skal angive klædning eller smykke. Tilsvarende ses på en række af Haubergs Lundetyper, men ingen steder så tydeligt som på Hbg Svend Estridsen 66-67. På flere af mønterne ses ærmer gengivet i form af tværgående riller på figurens arme. Fremfor alt finder den koniske hovedbeklædning ingen paralleller i udmøntninger tilskrevet Lund. Den synes derimod at kunne være inspireret af nordtyske mønter, hvor der er mange eksempler på kongeportrætter *en face* med en nærmest konisk 'krone', og en serie mønter fra Utrecht fremviser en stående figur i halvbillede/hoftebillede,²¹ som godt kan bringe minder om motivet på Hbg Svend Estridsen 66-67, om end der ikke er tale om identiske fremstillinger. Man skal måske se forsidemotivet på Hbg Svend Estridsen 66-67 som i højere grad inspireret af end egentlig efterlignende nordtyske forbilleder, der i sig selv afspejler byzantinske *en face* motiver.

Bagsiderne bygger på engelske forbilleder, henholdsvis long cross for Svend Estridsen 66 og short cross for Hbg Svend Estridsen 67, men her skiller brugen bitegn i korsvinklerne sig ud. Bitegnene er ofte en kombination af buer og punkter. De to typer synes i mange tilfælde at være anvendt parallelt. Den mest almindelige Viborg-type (identificeret med møntstedsindskrift), der omfatter Hauberg-typerne Knud den Store 53, Hardeknud 41, og Magnus 35, fremviser en long cross type med buer alternerende med grupper af punkter i vinklerne, men der er også eksempler på lignende motiver på mønttyper tilskrevet andre møntsteder, så motivet kan ikke for nuværende ses som eksklusivt for Viborgmønten. Ligeledes er der også sjældnere variationer i typen af bitegn, som også ses inden for typerne Svend Estridsen 66-67.

Hbg Svend Estridsen 67 bagsiden med short cross med kors i hver vinkel er meget lig Hbg Knud den Store 50 tilskrevet Viborg. Igen er der dog tale om en meget sjælden type, af Hauberg kun kendt i ét eksemplar i privat samling, som derfor i sig selv ikke en til meget hjælp ved datering og møntstedsbestemmelse. Selvom Hauberg daterede den inden for Knud den Stores regeringstid, peger forsiden af denne mønt med et meget stiliseret portræt og den motivisk misforståede fremstilling med to(!) skjolde frem i tiden mod mønttyper, som Hauberg placerede under Hardeknud og Magnus, specielt de mere forvanskede portrætter på Ørbæk-typen Hbg Hardeknud 42, som Becker daterede 1040-1046, og Magnus-typerne Hbg 24, 25 og 35.²²

Datering og møntstedtilskrivning

Ersted-skatten har en kronologisk meget tættere struktur, og et væsentlig større indslag af engelske mønter, end Nordrum- og Ånkküla-skattene. En stor del af de udenlandske mønter må placeres i 1030'erne, og ingen af dem giver en tpq for skattefundet senere end 1040. Hovedparten af skat-

tens danske mønter kan placeres omkring 1040 eller få år derefter, men der er et totalt fravær af typer, som med sikkerhed kan tilskrives Svend Estridsen (1047-1074).

Man må derfor overveje, hvad det enlige eksemplar af Svend Estridsen 66 laver i fundet. Er typen fejldateret, eller hører mønten slet ikke til skatten? Eller skal vi forestille os, at et skattefund kan indeholde en tilsyneladende meget tæt kronologisk kerne og alligevel også indeholde en enkelt mønt, som er væsentligt yngre end hovedgruppen? Spørgsmålet er ganske vigtigt, for svaret herpå kan give vidt forskellige fortolkningsmuligheder for fundet.

I dag findes de fleste nye skatte i Danmark ved detektorafsøgninger. Det vil sige, at der ofte er tale om fund, hvor landbrugsarbejdet allerede har splittet den originale deponering helt eller delvist. Samtidig oplever vi, at deponeringsstedet for gamle skattefund ved hjælp af metaldetektering bliver genfundet, og der kan lægges flere mønter til fundet. I begge tilfælde bliver det vigtigt at afgøre, hvilke mønter der kan have hørt til deponeringen.

Det er ikke usædvanligt at finde en enkelt eller ganske få mønter nær et skattefund, som synes at være 'for sene'. Der er flere eksempler på Bornholm, hvor skatte med slutmøntsdatering 1029 er fundet på en plads med en enkelt Svend Estridsen-type. Vi har tidligere forsøgt at opstille nogle metodiske kriterier, som må overvejes i hvert enkelt tilfælde.²³ For det første er det naturligvis vigtigt at vide, præcis hvor hver enkelt genstand er fundet, og man må undersøge, om mønternes overfladebevaringstilstand varierer. I Ersted lå Svend Estridsen 66 kun godt 5 meter fra selve deponeringsstedet og inden for den tætte del af skattefundets spredning (fig. 10). Ydermere er der ikke i selve

Fig. 10. Udsnit af fundspredningen med deponeringsstedet yderst til højre. x191 angiver mønten af typen Svend Estridsen 66 og x47 angiver det enlige dirhemfragment fra skatten.

Kort venligst stillet til rådighed af Anders Hartvig, Museum Sønderjylland.

21 Ilisch 1997, type 10.4-10.15 og 10.17ff.2

22 Becker 1981, 152.

23 Horsnæs 2006; Horsnæs, Märcher, Vennersdorf 2013.

skattefundsområdet gjort andre væsentlige fund, og møntens overfladebevaringstilstand er heller ikke markant anderledes end de øvrige mønter fra fundet. Alt tyder således på, at mønten er en del af det udpløjede skattefund.

Det er langt mere sandsynligt, at Haubergs datering af Svend Estridsen 66-67 er for sen, og allerede Stenersen (1895) daterede jo mønterne i Magnus' regeringstid (1042-1047). De danske mønter i Änkküla-skatten med en 'ny' Hedeby-type fra før 1040 og en Hbg Hardeknud 42, der må dateres omkring eller kort efter 1040,²⁴ synes at bakke op en mulige datering i 1040'erne, og det samme gælder sammensætningen af mønterne fra Errested-skatten, som måske endda vil trække Svend Estridsen 66 tilbage til omkring 1040.

Med så få kendte eksemplarer af typerne 66-67 kan fundspredningen vanskelig anvendes til identifikation af møntstedet. Alligevel: Erresteds og til en vis grad Nordrums geografiske placering samt sammensætningen af de danske mønter i Änkküla-skatten peger på hver sin måde mod Jylland, det samme gælder mønten fra Hedeby. Dette understøttes af mønternes lave vægt og af bagsidemotivet, som kan knyttes sammen med andre typer, der traditionelt tilskrives Viborg.

Opsummering

Hauberg Svend Estridsen 66 er en sjælden type, som derfor er vanskelig at indplacere og datere. Imidlertid må Errested-skattens tætte kronologiske strukturer veje tungt, og der foreslås derfor at datere typerne Svend Estridsen 66-67 i perioden omkring, eventuelt kort efter, 1040. De øvrige skattefund med eksemplarer af typen er ganske vist senere, men specielt Änkküla og Store Frigård-skattene indeholder mønter fra en meget lang periode, og for de danske mønters vedkommende i hvert fald fra 1030'erne og fremefter.

De kendte eksemplarer af Svend Estridsen 66-67 er præget på relativt små blanketter, og de ligger vægtmæssigt omkring 0,6 gram. Flere af de få eksemplarer er fragmenterede, så en angivelse af mønttypens idealvægt er usikker, men overordnet set stemmer typerne vægtmæssigt overens med andre jyske typer. Bagsidemotivet har paralleller i mønter tilskrevet Viborg på grundlag af indskrifter, ligesom de relativt få fund peger på en jysk oprindelse, især når man medtænker Änkküla-skattens sammensætning af danske mønter.

I tilgift har denne gennemgang åbnet for muligheden af at samle en gruppe mønter af en gudslam type, som Hauberg ikke kendte, og som gennem deres bagsidemotiv og vægt kan knyttes til ovenstående typer. En tilskrivning til mønten i Viborg og en datering omkring eller kort efter 1040 er således mulig også for denne type, om end gudslam-mønten fra Slesvig kunne pege på en datering efter 1060. Usikkerheden understreger, at dateringerne af specielt de sjældne typer med få fundprovenienser skal omfattes med stor forsigtighed.

Selvom nye fund naturligvis kan ændre billedet, var udmøntningen af Hbg Svend Estridsen 66-67 sandsynligvis relativt begrænset. Herfor taler ikke bare de relativt få fund, men også at der blandt de få fund allerede kan ses eksempler på stempelidentitet fra tre forskellige fund.

Eksemplarer

Haubergs illustrerede typeeksemplarer er angivet med fed skrift. Intet eksemplar har læselige indskrifter.

De fleste bogstaver er summariske: for eksempel er I oftest nærmest timeglasformet, C er en lille bue/halvmåne, + er oftest liggende.

Til de syv mønter af type Svend Estridsen 66 er anvendt fem forsidestempler og fire bagsidestempler.

Nr	Fundsted	Opbev./Inv.	Bev.	Vægt	Fs stempel	Bs stempel	Fig
Svend Estridsen 66							
1	Errested	FP 11504.92 (udg. x191)	Randskade	0,428	1	A	3A
2	Änkküla 305	Tallin		0,64	1	A	3B
3	Änkküla 306	Tallin		0,64	1	A	3C
4	Nordrum, Vestfold, tpq ca. 1065	Myntkabinettet Oslo, UMK 122		Ca. 0,6?	2	A	3D
5		Bruun 1952			3	B ²⁵	3E
6	St.Frigård, tpq 1106	FP 1701.73	Halveret	0,35 (beregnet 0,7)	4	C	3F
7	Lindholm Høje	FP 2360.11	Korroderet fragment	0,091	5	D	3G
Svend Estridsen 66 var							
8		KP 786.4		0,59	Type med flad(?) hovedbeklædning, O th. for personen	Punkt i 1. vinkel, ring i 3. vinkel	4
Svend Estridsen 67							
9	Nordrum ²⁶	Myntkabinettet Oslo, UMK 122		Ca. 0,6?	Stav i h.hånd med tre pkt.	Bue alternerende	5A
10		Kungliga Mynt- kabinettet, Stockholm			Stav i h. hånd	samme	5B
11	Hedeby	Slesvig		0,5	Stav i h. hånd	Kors alternerende med pkt.	
12	Skåne??			0,71	(Bispe?)-stav i udstrakt v.hånd	samme	

²⁴ Becker 1981, 152.

²⁵ Bruun-mønter er identisk med typeeksemplaret i Hauberg og gengivet på hans tavle, men den er kun tilgængelig i form af fotografi af en afstøbning i Bruun-kataloget. De to gengivelser afviger en anelse fra hinanden. Bagsiden har samme ekstra tegn i 4. vinkel som stempel 1, men placeringen af andre bitempen inden for vinklerne synes at være anderledes end på mønter fra Errested, ligesom bogstaverne er anderledes placeret.

²⁶ Kun set i tegning.

Litteratur

Becker, C.J.: The Coinage of Harthacnut and Magnus the Good at Lund c. 1040-1046, i: *Studies in Northern Coinages of the Eleventh Century*, Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Historisk-Filosofiske Skrifter, København 1981, 119-174.

Bengtsson, K.: "Møntprægning i Hedeby cirka 1015-1040" – en komplettering, *NNUM* 2020/1, 24-26. (L.E.) *Bruuns Mønt- og Medaille Samling* og L.E. *Bruuns Gave til Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling*, København 1928.

Fornitz, M.: En ny Viborgmønt fra Svend Estridsen, *NNUM* 1994, 168-169.

Galster, G.: Vikingetids møntfund fra Bornholm, *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1977-78, 1980

Gullbekk, S.H. & Sættem, A.: *Norske Myntfund 1050-1319. Penger, kommunikasjon og fromhedskultur*, Dreyers Forlag, Oslo 2019.

Hartvig, A.: Errested HAM 5528 Sb 24, Bjerning Sogn. Kulturhistorisk Rapport, Museum Sønderjylland 2017.

Hartvig, A.: Udgravningsberetning, 2017. Tilgængelig på <http://www.kulturarv.dk/publicffdata/documentation/file/doc/174351/public>

- Hauberg, P.: *Myntforhold og udmyntninger i Danmark indtil 1146*, København 1900.
- Horsnæs, H.W.: Many coins from one site. Towards a method to distinguish between single finds and hoards in detector material, *Nordisk Numismatisk Årsskrift 2000-2002* (2006), 100-108.
- Horsnæs, H.W.: Byzantine coins from Viking Age Denmark, i: T. Talvio & M. Wijk (red.): *Myntstudier. Festskrift til Kenneth Jonsson*, Svenska Numismatiska Föreningen, Stockholm 2015, 51-63.
- Horsnæs, H.W., Märcher, M. & Vennersdorf, M.: A Stepping Stone in the Baltic Sea, *The Journal of Archaeological Numismatics* 3, 2013, 1-67.
- Ilisch, P.: Die Münzprägung im Herzogtum Niederlothringen, i: Die Münzprägung in den Räumen Utrecht und Friesland im 10. und 11. Jahrhundert. *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde*. Bd. 84/85, 1997/1998, 1-272.
- Jensen, J.S. (red.): *Tusindtallets danske mønter*, København 1995.
- Kilger, C.: *Pfennigmärkte und Währungslandschaften: Monetarisierungen im sächsisch-slavisches Grenzland ca. 965-1120*, Commentationes de nummis saeculorum IX-XI, n.s. 15, 2000.
- Leimus, I. & Kiudsoo, M.: Der spätvikingerzeitliche Münzfund von Änkküla, Kreis Jõgeva, Estland (tpq 1089), i: T. Talvio & M. Wijk (red.): *Myntstudier. Festskrift til Kenneth Jonsson*, Svenska Numismatiska Föreningen, Stockholm 2015, 129-140.
- Merkel, S.W.: *Silver and the Silver Economy at Hedeby*, Montanhistorische Zeitschrift Der AN-SCHNITT. Beiheft 33 = Veröffentlichungen aus dem Deutschen Bergbau-Museum Bochum, Nr. 216, Bochum 2016.
- Moesgaard, J.C. & Hilberg, V.: Møntprägning I Hedeby cirka 1015-1040, *NNUM* 2019/2, 54-57.
- Stenersen, L.B.: *Om et Myntfund fra Helgeland i Hole*, Videnskabselskabets Skrifter II, Historisk-filosofisk Klasse 1895, nr. 3, Christiania (Oslo) 1895.
- Wiechmann, Ralf, Haithabu und sein Hinterland – ein lokaler numismatischer Raum? Münzen und Münzfunde aus Haithabu (bis zum Jahr 2002), *Berichte über die Ausgrabungen in Haithabu*, 36, Neumünster 2007, 182-278.

Gårdsangere i Corona-tider

INNUM nr. 1 i år skrev Poul Grinder-Hansen om gårdsangere, der i tidligere tider fik smidt mønter ned fra lejlighedernes vinduer som tak for musikken. Traditionen forsvandt i 1960'erne, da husmødrene kom ud på arbejdsmarkedet. Dermed var der ikke længere publikum til gårdsangernes kunst.

Så kom Corona-krisen, der som bekendt vendte om på meget og meget i hverdag og fest. I ugeavisen *Amager Bladet* onsdag 15. april 2020 skriver journalist Hanne Bjørtø under titlen "MobilePay og nye fællesskaber: Musikere forsøger sig som gårdsanger" om musikernes nye arbejdsvilkår. Musikere fra bookingbureauet Brophy Bookings, som tidligere havde jobs i barer, pubber, på krydstogtskibe og lignende, forsøger sig nu med nye metoder. Det kan være drive-in koncerter, men også den gode gamle gårdmusikant-tradition. Det er gratis, men man er velkommen til – ikke at smide en mønt – men at overføre penge elektronisk med MobilePay. Og man kan faktisk booke en gårdmusikant til at komme til sin gård! Udendørs og på afstand, forstås.

Så gamle traditioner genoplives, men i ny og moderniseret form! Og i 2020 betyder "moderniseret" kontantløst – uden mønter...

JCM

*Gårdmusikanten i en københavnsk baggård i 1940'erne.
Ukendt fotograf. Nationalmuseet.*

Møntmester Paul Gulden og Frederik II-medaljen fra 1583¹

Af Ivar Leimus

Møntmesteren Paul Gulden havde en strålende omend noget omskiftelig karriere. Han stammede fra Annaberg i Saksen og kom til Tallinn (Reval) i Estland i 1556. Her blev han i 1559 møntmester for Den tyske Ordens sidste stormester i Livland, Gotthard Kettler. Senere kom han i byens tjeneste og besad jobbet som Tallinns møntmester indtil 1570. På en forretningsrejse til Narva, som på daværende tidspunkt var besat af zar Ivan den Grusomme af Rusland, blev han taget til fange af russerne, bragt til Moskva og sat i fængsel på Kreml. Paul Gulden blev reddet af tatarerne, som brændte Moskva i juni 1571. Han flygtede fra fængslet og kom tilbage til Tallinn i foråret 1572. Posten som møntmester var i mellemtiden blevet besat af en anden person, Urban Deyn II, og Paul Gulden forlod Tallinn i 1574. Efter en række år forskellige steder (sandsynligvis Riga, Annaberg, Gdansk (Danzig) og så videre) gik han i 1579 i den prøjsiske administrator Georg Friedrich I's tjeneste i Königsberg (Kalinigrad). Men da der ikke blev udmøntet i Königsberg ved denne tid, lånte administratoren sin møntmester ud til Frederik II af Danmark, som havde planer om at installere et møntvalseværk på Frederiksborg i 1581. Paul Gulden fremstillede mønter med den nye maskine i 1582-1584. Hans ansættelse ophørte i juli 1585, hvorefter han tog tilbage til Königsberg.²

Hans danske mønter er velkendte.³ Møntfremstilling var imidlertid ikke den eneste opgave, han skulle klare. 12. april 1583 modtog kongen et 'stykke', som rentemester Christoffer Valkendorf havde sendt til ham til godkendelse. Stykket var 'trykt' med det stempel, som møntmesteren havde fremstillet med kongens portræt. Kongen bad i et brev Valkendorf om at lade møntmesteren færdiggøre den anden halvdel, det vil sige bagsiden med en elefant med videre, ligesom på de andre medaljer, samt med den at 'trykke' 2 eller 3 medaljer, som skulle sendes til kongen til godkendelse.⁴

Det drejer sig om den berømte medalje med Frederik II's portræt på forsiden og en elefant på bagsiden. Første version var udført af kongens guldsmed Hans Raadt i 1581 (Fig. 1).⁵ Ifølge Galster er der derudover to let varierende forsider af medaljen fra 1582 (årstallet står på bagsiden). En af disse har Raadts signatur (sammensat HR) på højre arms afskæring og er altså ligeledes udfærdiget af ham (Fig. 2). Alle tre varianter af medaljen har forkortelsen ÆIS for *aetatis* på venstre arms afskæring, men en af dem bærer tillige årstallet 15 – 82 eller nærmere 83; det sidste tal er tvetydigt (Fig. 3).⁶

Årstallet 1583 er ikke nogen overraskelse, for Hans Raadt modtog guld til medaljefremstilling fra marts 1582 til april 1583.⁷ Imidlertid må den møntmester, der stod for forsidestemplet til medaljen, have været Paul Gulden, eftersom han var den eneste, der forestod udmøntninger de pågældende år. I brevet fik han ordre til at udfærdige også bagsiden af medaljen samt at fremstille prøve-eksemplarer til kongen. Man bør lægge mærke til, at kongen benyttede ordet *thrucke* i dokumentet. Det var det almindelige udtryk for valseprægning af mønter – med Paul Guldens egne ord *Truckerey, druckwerck, Druck Münzwerk*.⁸ Det indebærer, at i det

Fig. 1. 1581 medaljen.

Fig. 2. 1582 medaljen,

Fig. 3. 1582/1583 medaljen.

Alle fotos: Nationalmuseet, København.

mindste nogle af medaljerne må have været fremstillet på et møntvalseværk.

Efter nærmere undersøgelse af Frederik II-medaljerne, viser det sig imidlertid, at stykkerne fra 1581 og 1582 må være støbte, idet de har små spor af metalbobler mellem bogstaverne i indskrifterne.⁹ Det samme gælder for næsten alle medaljer fra Frederik II's tid. Der er muligvis en enkelt undtagelse, nemlig en medalje fra 1580, signeret af Hans Raadt.¹⁰ På grund af dens mindre diameter (2,4 cm) er netop dette værk hammerpræget med stempler, hvortil der er benyttet punsler til bogstaverne.

Hvad angår 1583-medaljen, bør man bemærke, at de to sider blev fremstillet hver for sig, før de til sidst blev sat sammen, således som det fremgår af kongens brev (og ligeledes af bevarede ensidede eksemplarer af andre

medaljer¹¹). Det var en almindelig fremgangsmåde også senere hen. Det kunne lette produktionsgangen. Det er imidlertid svært med det blotte øje at bedømme, om eksemplaret på museet i København er valsepræget eller støbt, idet både for- og bagside er blevet efterbearbejdet, hvilket kan have fjernet spor efter støbning.¹² For at være helt ærlig forekommer dette stykke mere støbt end valsepræget, i det mindste hvad angår forsiden. Det var dog ret almindeligt i datiden at fremstille en støbeform over en eksisterende medalje for derefter at fremstille yderligere eksemplarer.

Endeligt må man også tage i betragtning, at det nok ville have været umuligt at fremstille medaljerne med de normale valser, som Paul Gulden benyttede til at præge småmønter. De var beregnet til at fremstille tynde mønter med præg på begge sider på en gang. Man har svært ved at se for sig, at mellemrummet mellem valserne bare kunne justeres efter behov. Møntmesteren har måske opfundet en metode til at fremstille medaljer, eventuelt en slags skruepresse. På forskningens nuværende stade må vi imidlertid nøjes med at håbe på, at der en dag dukker en Frederik II-medalje op, der hævet over al tvivl kan påvises at være fremstillet mekanisk.

1 Forfatteren takker Jørgen Steen Jensen, Helle Horsnæs og Jens Christian Moesgaard for deres venlige hjælp med forslag og adgang til relevant dansk litteratur. Dansk bearbejdning: Jens Christian Moesgaard.

2 Se desuden Ivar Leimus, *Mintmasters as the Nodes of the Social and Monetary Network. The Life and Career of Paul Gulden (c. 1530–93)*, In: Anu Mänd, Marek Tamm (red.), *Making Livonia. Actors and Networks in the Medieval and Early Modern Baltic Sea Region*, Abingdon 2020, s. 279–299.

3 Holger Hede, *Danmarks mønter 1541-1814-1977*, 3. udgave. Dansk Numismatisk Forening 1978, nr. 23–27, 28–29.

4 Som J. [Valkendorf, I. L.] och till Oss haffuer Skickitt, ett stycke effther thett Stempell, som mynthemestaren haffuer gjort med wor Contrafeye, att wij thett skulle see och ther om wor wilge wiidare lade Ether forstaa Tha Beda wij Ether och begiere, Att j lader Mynthemestaren giöra thend Anden deell som hörer thill thend Andan siide ferdig, med Elefant och Anditt, som the Andre wore Contrafeyer ere, Och lader siiden thrucke och giöra tho eller thre Contrafeyer ther med, och Oss tillskicker, Siiden wille wij Oss wiidere Erklere, huor effther wij ther med wille haffue skaffitt. Rigsarkivet, Danske Kancelli, Sjællandske Tegnelser 1572-1660, vol. B57D (1581-1585), fol. 211 r.; cf. *Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre forhold (1584-1588)*. København 1906, s. 606; Julius Wilcke, *Renæssancens Mønt- og Pengeforhold 1481-1588*, København 1950, s. 404.

5 Georg Galster, *Danske og norske Medailler og Jetons ca. 1533-ca. 1788*. København 1936, s. 20–21, nr. 25.

6 <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687180>; <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687182>; <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687181>.

7 Galster, *Danske og norske Medailler*, s. 21.

8 Stockholm, Riksarkivet, RA ämnessamlingar 757.26, myntväsen, vol. 4; Emil Bahrfeldt, *Die Münzen- und Medaillen-Sammlung in der Marienburg*, I. Bd: *Münzen und Medaillen der Provinz Preussen vom Beginn der Prägung bis zum Jahre 1701*. Danzig 1901, s. 97.

9 <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687180>; <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687182>.

10 Galster, *Danske og norske Medailler*, s. 20, nr. 24; <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687178>.

11 Cf. <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/688127>.

12 <https://samlinger.natmus.dk/KMM/object/687181>.

Unionsmøde i Reykjavik udsat til der foreligger en nærmere afklaring på situationen omkring covid-19

Ph.d. om dansk og norsk middelaldermønt

Den 28 maj 2020 forsvarede Olav E. Gundersen sin ph.d.-afhandling *'Commercialisation and urbanisation on the periphery of medieval Europe c. 986–1448: A comparative analysis of Denmark and Norway'* (Aarhus Universitet). Gundersen har været ph.d.-studerende på det tværvidenskabelige grundforskningscenter *Center for Urban Network Evolutions*, der studerer antikkens og middelalderens byudvikling, og afhandlingen er da også et forsøg på at forstå byer, nemlig middelalderbyerne i Danmark og Norge i middelalderen.

Midlet til indfange de nordiske byers tidlige økonomiske udvikling er for Gundersen enkeltfundne mønter. Ved hjælp et stort materiale fra by og land, nemlig 3807 mønter, diskuterer han, om enkeltfundene kan bruges til at spore kommercialisering, om byerne var foran landet i denne udvikling, og om der forskel på den norske og danske udvikling. Alt sammen væsentlige spørgsmål.

Forsvaret skete foranlediget af coronatiden som digital telekonference (zoom). Det er interessant at se, at dette medie ganske vist giver tekniske udfordringer, men på den anden side tillader rigtig mange at høre og se. Ud over Gundersen, som sad i Oslo, og bedømmelsesudvalget deltog over 60 personer fra hele Norden i forsvaret.

Gundersen indledte med en gennemgang af sine teser og resultater. Han gjorde opmærksom på flere metodiske problemer, som han var stødt på, bl.a. at periodisering af mønterne i oversigtform kan være et problem. Han blev fulgt af indlæg og diskussion ved udvalgets medlemmer. Først kom Peter Carelli, Statens Historiska Museer, der roste afhandlingen for sin tværfaglige tilgang og det store materiale, der inddrages. Kritiske kommentarer var der imidlertid også. Carelli spurgte til udvalgskriterierne for de byer, som er med i afhandlingen. Er de virkelig sammenlignelige og havde en regional tilgang ikke været bedre? Han fremførte også, at en klarere definition af byers opland ville have været at ønske, hvad Gundersen i et svar medgav. Videre påpegede Carelli, at manglen på mønt i senmiddelalderen, dvs. efter 1300-tallet, kan se ud til at være et produkt af stigende renova-

tion i byerne, snarere end et fald i møntcirkulationens omfang.

Næste opponent var Jon Anders Risvaag, Norges teknisk-naturvidenskabelige Universitet, Trondheim. Han påpegede, at mønttallet fra visse af de undersøgte lokaliteter var ganske lille – i undersøgelsen er der kun 251 mønter fra norske byer –, men medgav, at man må arbejde med, hvad man har, hvis der skabes et bredt billede, der strækker sig over 450 år. Også Risvaag overvejede, om de regioner, som Gundersen definerer omkring byerne var optimale, og påpegede, at billedet af middelalderens bønder ikke var nuanceret.

Afslutningsvist fik formanden for bedømmelsesudvalget, Jeppe Büchert Netterstrøm, Aarhus Universitet, ordet og kritiserede bl.a. præsentationen af kort og tabeller, men kom især ind på Gundersens ikke særlig præcise forsøg på at forklare årsager til den grundlæggende monetære udvikling. Er det byer, som fremmer kommerciel udvikling eller omvendt? Er det godsejernes indkrævning af

mønter i jordleje som sætter gang i møntbrugen i landbrugssamfundene? Netterstrøm sluttede med at konkludere, at afhandlingen ganske vist rummer en del problemer og ikke altid er helt overbevisende, men at der er tale om et originalt og stimulerende bidrag, som har bidraget væsentligt til vor viden om emnet.

Udvalget trådte sammen og konkluderede, at Gundersen havde svaret tilfredsstillende på de stillede spørgsmål. Herefter kunne udvalget sige tillykke med graden, og der blev skålet via det digitale medie.

Bjørn Poulsen

Ulla Westermark

30 mars 1927–

22 februari 2020

Efter en lång tids sjukdom har Ulla Westermark avlidit i sitt hem i Uppsala, vid nära 93 års ålder. Som alla läsare av *NNUM* vet var hon verksam vid Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Hon började som deltidсанställd amanuens och avancerade till museidirektör 1979. Denna position föredrog hon att lämna och återgick till sin tjänst som avdelningsdirektör 1983 eftersom hon ville ägna sig mer åt dokumentation och forskning än åt administration och utåtriktad verksamhet. Hon var en lysande föredragshållare men skrev hellre än att stå på scenen.

Hon inledde sina studier efter studentexamen (i Örebro 1947) vid Stockholms högskola med ämnen konsthistoria, arkeologi och litteraturhistoria. Från mitten av 1950-talet arbetade hon deltid på Historiska museet i Stockholm och på Kungl. Myntkabinettet. Hon blev fil. lic. i konsthistoria 1959 på avhandlingen *Das Bildnis des Philetaios von Pergamon* (tryckt 1961). Den gjorde henne känd i den numismatiska världen och hon blev indragen i olika internationella projekt. Genom sin gode vän och kollega Otto Mørkholm fick hon uppdraget att skriva om Levanten i *IGCH (An inventory of Greek coin hoards, 1973)* och hon blev också internationell koordinator för publiceringsprojektet *Sylloge Nummorum Graecorum*. Den svenska delen av *SNG* kom under hennes tid att omfatta 6 volymer och hon medverkade i de två finska. Med Kenneth Jenkins, chef för myntavdelningen på British Museum, skrev hon *The coinage of Kamarina*, som befäste hennes rykte som specialist på det antika Siciliens tidiga mynt. Genom förmedling av Deutsches Archäologisches Institut fick hon också överta en större gipssamling och förberedande studier om mynten från Akragas – också det en stad på Sicilien – efter Karl-Ludwig

Foto: Christian Westermark

Grabow som hade avlidit 1965. Efter sin pensionering 1992 kunde hon helhjärtat ägna sig åt denna krävande forskning som slutligen ledde fram till en publikation om *The coinage of Akragas, c. 510–406 BC* i två band 2018.

Hennes nära vänskap med Otto Mørkholm gjorde det naturligt för henne att –tillsammans med Philip Grierson– axla ansvaret för färdigställandet och publiceringen av Mørkholms *Early Hellenistic Coinage* liksom att ingå i redaktionskommittén för *Kraay-Mørkholm essays. Numismatic studies in memory of C. Kraay and O. Mørkholm*.

Som framgår av hennes bibliografi (*NNUM* 4, 2018) är hennes produktion imponerande och omfattande. Tyngdpunkten ligger naturligtvis på det grekiska området men hon verkade över hela fäl-

tet och skrev om romersk numismatik, om medaljkonst – både om medaljer och om konstnärer – samt naturligtvis, som en följd av administrativa åtaganden, även bibliografier, både för de *Surveys* som ingår i de Internationella kongressernas tryckta publikationer, och för kolleger vid födelsedagar och dödsfall, samt biografier och verksamhetsberättelser.

Hon hedrades med internationella utmärkelser, bl. a. The Archer M. Huntington Medal Award 15 mars 1997 på The American Numismatic Society, New York. Vid det tillfället höll hon The Margaret Thompson Memorial Award Lecture: "The Archaic Didrachms of Akragas". Hon blev invald som hedersledamot i The International Numismatic Commission och blev doktor *honoris causa* vid Stockholms universitet 1988.

Hon kombinerade ett skarpt intellekt, ett gott minne och öga för detaljer med en säker stilkänsla och god språkbehandling på flera språk. Hennes klara omdöme i tolkning av fyndmaterial och stampkombinationer förenades med tålamod i beskrivning och slutsatser och en sällsynt förmåga att finna en egen lösning utan att såra tidigare forskare. Hon tillvann sig allas vänskap och förtroende

och personifierade numismatiken som en vänlig vetenskap. Många har minnen av eleganta middagar i hennes fantastiska våning i Stockholm med utsikten mot norr över Riddarfjärden och solnedgången bakom Stockholms stadshus.

Med saknad tänker vi tillbaka på den tid då Ulla och Willy Schwabacher (1897–1972) tillsammans förenade oss med kolleger från den stora världen, vilka med sina besök och brev gjorde att Stockholm kändes mindre avskides. Otaliga är de tillfällen då orden 'med hälsning från Ulla Westermarck' fungerat som ett Sesam öppna dig!

Florilegium numismaticum, den festskrift som tillägnades henne på 65-årsdagen som en hyllning till den grekiska numismatikens Grand Old Lady med bidrag från kolleger världen över, har av en yngre vän och kollega karakteriserats som en 'Vem är Vem inom den grekiska numismatiken' – 'alla' ville vara med och skriva.

Med Ulla har en epok gått till ända men hennes verk kommer att leva länge. Vi har all anledning att tacksamt glädjas åt minnena.

Harald Nilsson

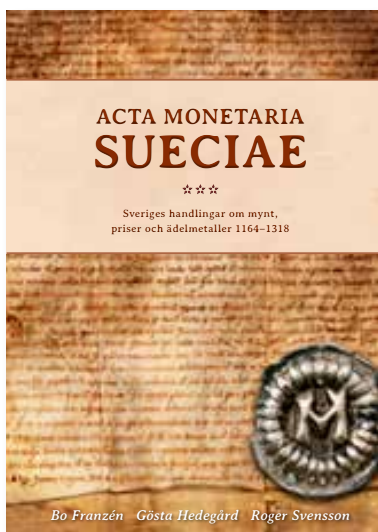

Pilegaard Mønter & Bøger

ETABLERET 1963

Algade 65 • DK-9000 Aalborg • tlf. +45 98 139 000 • pi@stofanet.dk

Mønter: www.pilegaard-coins.dk • Bøger: www.antikvar.dk/pilegaard

350 SEK ordinarie pris
250 SEK medlemspris
+ ev. porto
info@numismatik.se

Ny monografi från SNF!

Acta Monetaria Sueciae *Sveriges handlingar om mynt, priser och ädelmetaller 1164-1318*

Av Bo Franzén, Gösta Hedegård
och Roger Svensson

366 sidor med Sveriges äldsta skriftliga
dokument över mynt, priser och ädelmetaller.
526 brevposter från databasen Svenskt
Diplomatariums Huvudkartotek
översatta från latin till svenska.

Urkunder som beskriver donationer, testamenten,
jordskiften, kyrkliga och kungliga påbud,
köp, pantsättningar m.m. I dokumenten finns
priser och olika värdeenheter såsom vägt i
mark silver eller räknat i mark penningar.

Oslo Myntgalleri AS

Mynter Medaljer Sedler Kjøp Salg Auksjoner

Oslo Myntgalleri as
Tordenskioldsgt. 7,
0160 Oslo
Tlf 22 41 60 00
Faks 22 41 60 01
kontakt@oslomyntgalleri.no
www.oslomyntgalleri.no

MYNTAUKTIONER
I SVERIGE AB

SVERIGES LEDANDE HANDELSPLATS

VÄLKOMMEN ATT
KONTAKTA OSS!

80 ÅR I BRANSCHEN

www.myntauktioner.se

STOCKHOLM | ÄLMHULT

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm
E-mail: info@myntauktioner.se
Telefon: +468-4104 6565

Ny bog udkommer i efteråret

Karsten Kold skriver om "Kongelig Hofmedaillør" Anton Meybusch' produktion og ansættelsesforhold i Stockholm, Paris, København, England og Tyskland. 320 sider – flot og rigt illustreret.

DANSK
NUMISMATISK
FORENING

MØNTSAMLERFORENINGEN AF 1885

FORENINGER & KABINETTER | NNU

Nordisk Numismatisk Union

Grundlagt 1935

Formand 2017-2020:

Eiríkur Lindal

Medlemmer:

Dansk Numismatisk Forening

Grundlagt 1885

Formand: Preben Nielsen

Hjemmeside: numismatik.dk

E-mail: formand@numismatik.dk

Føroya Myntsavnarafelag

Grundlagt 1989

Formand: Jóhannes Andreasen

Hjemmeside: myntsavnarafelag.qlsite.dk

E-mail: ja@kallnet.fo

Myntsafnarafelag Íslands

Grundlagt 1969

Formand: Eiríkur Lindal

Hjemmeside: mynt.is

E-mail: eirikur@lindalsal.is

Norsk Numismatisk Forening

Grundlagt 1927

Formand: Guttorm Egge

Hjemmeside: norsksnum.org <https://www.facebook.com/Norsksnumismatiskforening/>

E-mail: sverdy@online.no

Numismatiska Föreningen i Åbo

Grundad 1937

Ordförande: Tom C. Bergroth

E-post: tom.bergroth@royalcourt.se

Skånes Numismatiska Förening

Grundad 1931

Ordförande: Kristian Riesbeck

Hemsida: sknf.se

E-post: foreningen@sknf.se

Suomen Numismaattinen Yhdistys/

Numismatiska Föreningen i Finland

Grundad 1914

Ordförande: Petteri Järvi

Hemsida: snumis.fi

E-post: sny@snumis.fi

Svenska Numismatiska Föreningen

Grundad 1873

Ordförande: Jan-Olof Björk

Hemsida: numismatik.se

E-post: info@numismatik.se

Den kongelige Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet

Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K, Danmark

Michael Andersen

Hjemmeside: natmus.dk

E-mail: michael.andersen@natmus.dk

Kungl. Myntkabinettet

Narvavägen 13-17, Box 5428, 114 84 Stockholm, Sverige

Cecilia von Heijne

Hemsida: myntkabinettet.se

E-mail: Cecilia.vonHeijne@shm.se

Historiska museet vid Lunds Universitet

Krafts torg 1, 223 50 Lund, Sverige

Gitte Tarnow Ingvardson

Hemsida: luhm.lu.se

E-post: gitte.ingvardson@luhm.lu.se

Myntkabinettet, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Frederiksgate 2, Oslo

Postadresse: Postboks 6762. St. Olavsplass, 0130 Oslo

Håkon Roland

Hjemmeside: khm.uio.no

epost: hakon.roland@khm.uio.no

Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns

Einholt 4, 105 Reykjavík, Island

Sigurður H. Palmason

Hjemmeside: sedlabanki.is

E-mail: shp@cb.is

Nationalmuseets Myntkabinett

Mannerheimintie 34, P.O. Box 913

00101 Helsinki, Finland

Frida Ehrnsten

Hemsida: kansallismuseo.fi/sv/samlingar/

E-post: frida.ehrnsten@kansallismuseo.fi

Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet

106 91 Stockholm, Sverige

Professor Jens Christian Moesgaard

Hemsida: archaeology.su.se/

numismatiska-forskningsgruppen

E-post: jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Uppsala universitets myntkabinett

Besöksadress: Universitetshuset, Biskopsgatan 3

Postadress: Gustavianum, Uppsala universitets museum,

Akademigatan 3, 753 10 Uppsala, Sverige.

Ragnar Hedlund

Hemsida: coincabinet.uu.se

E-post: myntkabinettet@gustavianum.uu.se

Må vi se din samling?

Vi søger mønter, medaljer og penge-
sedler til vores kommende auktioner.

Få en vurdering af vores specialister nu
– det er helt gratis og uforpligtende.

bruun-rasmussen.dk